

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

_____ **Методичні вказівки**
до практичних занять та виконання
обов'язкового домашнього завдання
із дисципліни «Соціальна робота з різними групами клієнтів»
спеціальності _____ «Соціальна робота»
за ОКР «бакалавр»
денної форми навчання

Суми
Сумський державний університет
2017

Методичні вказівки до практичних занять та виконання обов'язкового домашнього завдання із дисципліни «Соціальна робота з різними групами клієнтів» / укладачі : _____. – Суми : Сумський державний університет. – 2017. – 22 с.

Кафедра права психології, політології та соціокультурних технологій

Зміст

С.

Вступ.....	4
Розділ 1. Методичні рекомендації до практичних занять.....	6
Розділ 2. Методичні рекомендації до виконання обов'язкового домашнього завдання.....	12
Зразки тестових завдань.....	17
Список рекомендованої літератури	19

ВСТУП

Життя і діяльність людини у суспільстві має багатоманітну детермінацію і в першу чергу – рівня соціально-економічного розвитку. Важливе значення у цьому належить соціально-психологічним, політико-правовим та іншим чинникам. Всі вони мають бути спрямовані на створення гідних умов існування кожного індивіда та попередження негативних проявів індивідуально-психологічного характеру.

Динаміка всього комплексу соціальних явищ не завжди забезпечує бажані умови для життя кожного індивіда. А звідси виникає необхідність зосередження зусиль соціальних служб з метою надання необхідної допомоги різним групам громадян, які потрапили у складні життєві обставини.

Актуальність проблеми підсилюється тим, що з кожним роком зростає кількість кризових явищ у суспільстві. Вони тісно пов'язані з політичною та соціально-економічною нестабільністю у суспільстві, з неналежними умовами виховання та побутовими проблемами у сім'ях, недоліками в організації навчально-виховного процесу у закладах освіти, негативним впливом злочинних та асоціальних елементів і т. ін. Недостатня увага приділяється організації дозвілля дітей і підлітків, вихованню у них поваги до закону і загальноприйнятих правил поведінки у суспільстві, формуванню позитивного погляду на здоровий спосіб життя.

Курс «Соціальна робота з різними групами клієнтів» забезпечує підготовку фахівця до цієї діяльності у напрямку попередження, виявлення та усунення негативних явищ у суспільстві.

Програма курсу складається з 8 тем, що дають можливість ознайомити студентів з особливостями роботи з різними групами клієнтів: з різними типами сімей, дітьми, молоддю та жінками, безробітними, людьми похилого віку, людьми з особливими потребами, адиктами та правопорушниками, а також з людьми у зонах пост катастроф.

Процес формування і розвитку особистості, становлення її як фахівця з високим рівнем моральності відбувається у активній діяльності. Тому важливого значення набуває активність кожного студента у процесі вивчення курсу. Це буде сприяти формуванню свідомого ставлення до себе, інших людей, соціальних утворень та процесів, що відбуваються у них. Знання соціальної роботи з різними групами клієнтів складає підґрунтя спроможності надання необхідної соціальної допомоги людям, які потребують її.

Курс «Соціальна робота з різними групами клієнтів» буде сприяти підвищенню рівня фахової підготовки соціального працівника, формуванню готовності до діяльності з різними групами клієнтів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Соціальна робота з різними групами клієнтів» студенти мають знати:

- характерні особливості різних груп клієнтів, які потребують соціальної допомоги;
- особливості роботи з різними групами клієнтів;
- зміст, форми та рівні соціальної роботи з конкретними групами клієнтів.

Уміти:

- ідентифікувати групи клієнтів, які потребують соціальної допомоги;
- визначати соціально-психологічні особливості кожного окремого клієнта;
- визначати причини виникнення соціального неблагополуччя, та можливості їх усунення;
- використовувати різноманітні методи, форми та рівні соціальної роботи з конкретними групами клієнтів.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Соціальна робота з різними групами клієнтів» є комплексною, що містить положення з різних галузей знань: філософії, соціології, права, психології, історії та теорії соціальної роботи, технологіями соціальної роботи і т. ін.

Розділ 1. Методичні рекомендації до практичних занять

Тема 1. Соціальна робота з сім'ями

1. Сім'я як соціальний інститут. Функції сім'ї.
2. Класифікації сімей
3. Актуальні проблеми сучасних сімей.
4. Форми державної допомоги сім'ям.
5. Форми соціальної роботи з сім'ями різного типу.

Поняття сім'ї у соціології. Законодавче визначення сім'ї. Особи, що складають сім'ю. Основні функції сім'ї (репродуктивна, виховна, господарсько-побутова, економічна, функція соціального контролю, соціально-статусна, дозвіллева, емоційна, соціокультурна). Класифікації сімей за: структурою, рівнем матеріального забезпечення, групами соціального ризику, видами соціальної допомоги. Соціально економічні, соціально-побутові та соціально-психологічні проблеми сучасних сімей. Проблеми сімейного виховання та стабільності сімей. Специфічні проблеми сімей групи ризику. Проблема насильства у сім'ї. Суб'єкти державної допомоги сім'ям. Матеріальна допомога. Соціальні послуги сім'ям, їх види.

Тема 2. Соціальна робота з молоддю та дітьми

1. Психологічні характеристики дітей різного віку.
2. Групи ризику у соціальній роботі з дітьми.
3. Органи та установи, що працюють з дітьми.
4. Психологічні особливості та проблеми молоді.
5. Групи ризику у соціальній роботі з молоддю.
6. Засади державної молодіжної політики.

Психологічні характеристики дітей дошкільного віку, молодших школярів, підлітків та осіб в період ранньої юності. Особливості спілкування та основні напрямки діяльності соціальних працівників з представниками вказаних вікових груп. Поняття груп ризику. Підстави включення до груп ризику. Поняття девіації та девіантної поведінки у дітей. Психологічні особливості дітей девіантно-кримінальної поведінки.

Віктимність та її індикатори. Психологічні особливості дітей, що позбавлені батьківського піклування. Система органів та установ, що працюють з дітьми.

Психологічні особливості юнацького та молодого віку. Основні напрямки роботи соціальних працівників з особами юнацького та молодого віку. Економічні, побутові, психологічні, екологічні, соціальні проблеми молоді. Групи ризику серед молоді: девіанти, деприванти, маргінали, антисоціальні особистості, особи з алкогольною і наркотичною залежністю, жертви насилля, самогубці. Поняття державної молодіжної політики, її головні завдання, принципи та напрями. Основні положення Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».

Тема 3. Соціальна робота з жінками

1. Жінки як соціальна група. Основні проблеми жінок.
2. Державні гарантії для жінок.
3. Форми роботи з жінками.
4. Форми роботи з жінками у зарубіжних країнах.

Поняття жінки. Роль жінки в суспільстві. Економічні, соціальні, політичні, побутові та психологічні проблеми жінок. Проблеми гендерної рівності в сучасному українському суспільстві. Загальні положення українського законодавства щодо заборони дискримінації за ознакою статі. Гарантії жінок у сфері зайнятості. Гарантії жінок, пов'язані з материнством. Гарантії жінок у доступі до управління державою. Притулки-стаціонари та кризові центри для жінок. Перепідготовка та перекваліфікація жінок. Соціальні послуги жінкам. Зарубіжний досвід соціальної роботи з жінками: притулки та центри інформації для жінок, центри допомоги молодим матерям, спеціалізовані служби з питань жіночого безробіття, психологічні тренінги та курси, бізнес-інкубатори.

Тема 4. Соціальна робота з людьми похилого віку

1. Поняття та характеристика старості, психологічні особливості та проблеми людей похилого віку.

2. Правовий захист людей похилого віку.
3. Види соціальної допомоги людям похилого віку в Україні.
4. Організації та установи для людей похилого віку;
5. Форми соціальної роботи з людьми похилого віку.

Поняття старості. Вікові рамки старості. Негативні та позитивні стереотипи, пов'язані з людьми похилого віку. Зміни у соціальному становищі людини в період старості та адаптація до них. Підготовка людини до виходу на пенсію. Старіння населення у світі. Принципи ООН щодо людей похилого віку. Основні положення законів України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», «Про пенсійне забезпечення». Термінова, адресна та бригадна соціальна допомога для людей похилого віку. Будинки-інтернати для людей похилого віку. Територіальні центри обслуговування пенсіонерів та самотніх непрацездатних громадян. Відділення соціальної допомоги вдома. Діагностика при роботі з людьми похилого віку. Медико-соціальна робота та психологічна допомога. Залучення людей похилого віку до громадської діяльності.

Тема 5. Соціальна робота з людьми, що мають особливі потреби

1. Поняття інвалідності та психічного розладу. Встановлення інвалідності.
2. Соціально-психологічні проблеми інвалідів та людей, що мають психічні розлади.
3. Соціально-правовий захист інвалідів в Україні та людей, що мають психічні розлади.
4. Форми роботи з інвалідами та людьми, що мають психічні розлади.

Поняття «інвалід». Медико-соціальна експертиза. Групи інвалідності. Поняття психічного розладу. Найпоширеніші види психічних розладів. Основні положення закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та «Про психіатричну допомогу». Бар'єри у житті людей, що мають

особливі потреби: фізичний, трудова сегрегація, малозабезпеченість, інформаційний, емоційний, комунікативний. Напрямки діяльності держави щодо інвалідів. Форми державного соціального захисту інвалідів в Україні. Державні гарантії щодо соціального захисту осіб, що мають психічні розлади. Фахова реабілітація та працевлаштування інвалідів і людей з психічними розладами. Центри соціального обслуговування для інвалідів. Центри соціальної реабілітації для дітей і підлітків-інвалідів.

Тема 6. Соціальна робота з безробітними

1. Безробіття як соціально-економічне явище.
2. Соціально-психологічні та економічні проблеми безробітних.
3. Соціальний захист населення у сфері зайнятості в Україні.
4. Форми соціальної роботи у сфері зайнятості населення.

Поняття безробіття. Особи, що можуть набути статусу безробітного в Україні. Критерії безробітного МОП. Загальні риси безробітного. Психологічні бар'єри при роботі з безробітними. Соціально-психологічні особливості безробітних різного віку. Основні положення закону України «Про зайнятість населення». Професійна орієнтація населення. Професійне інформування. Професійне консультування. Професійний відбір. Психологічна підтримка безробітних. Діяльність центрів зайнятості та рекрутингових агенств.

Тема 7. Соціальна робота з адиктами та правопорушниками

1. Поняття, чинники та прояви адиктивної поведінки.
2. Соціально-психологічна характеристика осіб, які скоїли правопорушення та осіб адиктивної поведінки.
3. Соціальна робота з питань профілактики адикцій та реабілітації осіб у відповідності до цільових груп.
4. Соціальна робота в пенітенціарній системі.

5. Роль соціального працівника в адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

Поняття адиктивної поведінки. Чинники появи адиктивної поведінки та її прояви. Алкогольна та наркотична залежності: ознаки, стадії. Соціально-економічні передумови появи адиктивної поведінки. Різновиди та психологічна сутність нехімічних адикцій. Психологічні особливості осіб, що схильні до адикцій. Роль сімейного виховання у попередженні появи адиктивної поведінки. Просвіта населення з метою профілактики адикцій. Робота з особами, що мали залежність. Законодавство України про соціально-психологічну службу в пенітенціарній системі. Соціально-психологічна характеристика осіб, які скоїли правопорушення. Особливості спілкування соціального працівника, з особами що скоїли правопорушення. Специфіка діяльності соціального працівника з особами, які повернулись з місць позбавлення волі. Роль соціального працівника в діяльності служби пробації.

Тема 8. Соціальна робота у зонах пост катастроф

1. Поняття і види катастроф.

2. Психологічні реакції людей, що потрапили у надзвичайну ситуацію.

3. Соціально-психологічні проблеми внутрішньо переміщених осіб.

4. Дії соціального працівника у надзвичайних ситуаціях.

5. Соціальний захист постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій.

6. Форми роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Поняття катастрофи, аварії, надзвичайної ситуації. Види катастроф: природні, техногенні, соціальні. Психотипи людей, що потрапили у надзвичайну ситуацію: індіферентний, мобілізаційний, депресивний, активно-панічний, циклічний, приховано-панічний. Динаміка стану осіб, що потрапили у надзвичайну ситуацію, її стадії. Основні реакції людей на надзвичайні ситуації: страх, апатія, ступор, рухове збудження, агресія, нервово тремтіння, істерика, плач, паніка. Психологічна

допомога при різних реакціях постраждалих. Вплив психологічних хвилювань при примусовому переселенні на життєдіяльність людини. Психотравма, її ознаки. Переживання внутрішньо переміщених осіб пов'язані із смертю та втратою помешкання. Фази переживання горя. Соціально-економічні проблеми внутрішньо переміщених осіб. Адаптація до нових умов проживання та соціального середовища. Побутові проблеми внутрішньо переміщених осіб. Функції соціального у надзвичайній ситуації: інформування, створення нормального психологічного клімату, соціальна допомога. Перша психологічна допомога. Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій. Основні положення Кодексу цивільного захисту України. Форми роботи з внутрішньо переміщеними особами: індивідуальна робота, сімейне консультування, тренінги з розвитку життєвих навичок, групи взаємодопомоги і взаємопідтримки, психокорекційні групи, залучення до програм допомоги внутрішньо переміщених осіб, які успішно впорались із ситуацією.

Розділ 2. Методичні рекомендації до виконання обов'язкового домашнього завдання

1. Структура ОДЗ.

ОДЗ складається з двох частин – теоретичної та практичної. У теоретичній частині студент описує соціальні та психологічні характеристики відповідної групи клієнтів, у практичній частині – описує форми роботи з ними.

ОДЗ повинне містити такі структурні частини: титульний аркуш, зміст; вступ; теоретичну частину, практичну частину, висновки, список використаної літератури, додатки (у разі необхідності).

Обсяг ОДЗ має становити 15-20 сторінок, а список використаних джерел налічувати 10-15 позицій.

2. Вимоги до оформлення ОДЗ.

ОДЗ пишеться літературною мовою з використанням наукової термінології без зловживання цитатами, запозиченими зі статей, підручників та електронних джерел.

Робота друкується на одному боці білого паперу аркуша форматом А4. Ширина поля ліворуч – 3 см, праворуч – 1 см, зверху – 2 см, знизу – 2,5 см. Шрифт складання – Times New Roman, 14 кегль, через 1,5 інтервалу. Обов'язково робити абзацні відступи розміром 1,25 см.

Нумерація сторінок в роботі має бути наскрізною від титульного аркуша до останньої сторінки. Першою сторінкою є титульний аркуш, другою – зміст тощо. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці.

Текст теоретичної та практичної частин студент може за необхідності поділяти на підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин («ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ») друкують великими літерами по центру рядка. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше

речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці у підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати двом інтервалам.

Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки. Сторінки, розділи, параграфи, пункти, рисунки, малюнки, фотографії, таблиці нумерують арабськими цифрами без знака №.

Таблиці та рисунки, які розміщені на окремих сторінках, включаються в загальну нумерацію. Цифровий матеріал, що використовується у науковому дослідженні, необхідно оформляти у спеціальних таблицях, які розробляються автором самостійно та мають порядковий номер і заголовок.

Такі структурні частини, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел, додатки, не мають порядкового номера.

Номер розділу ставлять після слова РОЗДІЛ, після номера крапку не ставлять, потім із нового рядка друкують назву розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.» (третій підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку записують заголовок підрозділу.

Посилання у тексті роботи слід зазначити порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «...у працях [1–4] ...». Коли у тексті роботи потрібно зробити посилання на складову частину чи конкретні сторінки відповідного джерела, у квадратних дужках наводяться посилання, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.

Загальні вимоги до цитування:

1) текст цитати починається і закінчується лапками та наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни не виділяються лапками;

2) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та перекручувань думок автора. Пропуск слів, речень при цитуванні допускається і позначається трьома крапками, які ставляться в будь-якому місці цитати. Якщо перед випущеним текстом стояв розділовий знак, то він не зберігається;

3) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

4) при непряму цитуванні слід бути гранично точним у викладенні думок автора і давати відповідні посилання на джерело;

5) якщо необхідно виявити ставлення автора роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику чи знак запитання;

6) коли автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є, наприклад: (курсив наш. – А. П.), (підкреслено мною. – А. П.), (розбивка моя. – А. П.).

Приклад оформлення цитати в тексті: «Муки творчості – річ звичайна і серед досвідчених літераторів, тому вони неминучі і в тих, хто пробує свої сили на літературній ниві...» [3, 223], де 3 – номер у переліку, а 223 – сторінка.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, внесені до списку, необхідно давати згідно з «ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліотечний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». До того ж студенти можуть скористатися ресурсом: <http://vak.in.ua/>.

Додатки оформлюють як продовження роботи, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток (наприклад: «Додаток А»).

3. Теми ОДЗ

1. Особливості соціальної роботи з клієнтами, що мають алкогольну залежність
2. Особливості соціальної роботи з клієнтами, що мають наркотичну залежність
3. Волонтерство як вид соціальної роботи з учасниками АТО.
4. Особливості соціальної роботи з вагітними жінками.
5. Особливості соціальної роботи з бездомними.
6. Особливості соціальної роботи з особами, що займаються проституцією.
7. Особливості соціальної роботи з жертвами торгівлі людьми.
8. Особливості соціальної роботи з людьми, постраждалими від насильства у сім'ї.
9. Особливості соціальної роботи з іноземними мігрантами.
10. Соціальна робота в галузі паліативної та хоспісної допомоги.

11. Особливості соціальної роботи з людьми, схильними до суїциду.
12. Особливості соціальної роботи з жертвами екологічних катастроф.
13. Особливості соціальної роботи з дітьми, що мають проблеми із законом.
14. Особливості соціальної роботи у будинках для літніх людей.
15. Особливості соціальної роботи з людьми, звільненими з місць позбавлення волі.
16. Особливості соціальної роботи з людьми, хворими на ВІЛ/СНІД.
17. Особливості соціальної роботи з батьками-одинаками.
18. Особливості соціальної роботи з людьми, що мають функціональні обмеження.
19. Особливості соціальної роботи з обдарованими дітьми.
20. Особливості соціальної роботи з людьми, що мають психічні розлади.

Зразки тестових завдань

1. Сім'я – це:
 - А. особи, що є кровно спорідненими.
 - Б. особи, які спільно проживають.
 - В. особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.
 - Г. особи, що мають взаємні права та обов'язки.
2. Функція сім'ї, що полягає в народженні дітей і продовженні людства
 - А. репродуктивна.
 - Б. соціокультурна.
 - В. дозвіллева.
 - Г. економічна.
3. Сім'я яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї:
 - А. неблагополучна.
 - Б. нуклеарна.
 - В. малозабезпечена.
 - Г. мінімізована.
4. Багатодітна сім'я – це сім'я:
 - А. що має трьох і більше дітей.
 - Б. що має вісім дітей.
 - В. що має двох і більше дітей.
 - Г. немає вірної відповіді.
5. Проблеми, пов'язані із забезпеченням сім'ї житлом, з умовами проживання та ін. – це проблеми:
 - А. соціально-побутові.
 - Б. соціально-економічні.
 - В. соціально-психологічні.
 - Г. проблеми сімейного виховання.
6. Соціальними послугами (як форма держ. допомоги) є:
 - А. психологічні послуги.
 - Б. соціально-медичні.
 - В. соціально-побутові.
 - Г. послуги з працевлаштування.

7. Дистантна сім'я – це сім'я:

А. у якій деякі дорослі члени сім'ї перебувають на відстані.

Б. у якій є людина з алкогольною залежністю.

В. у якій схильні до насильства.

Г. у якій батьки різних національностей.

8. Функція сім'ї, що забезпечує передачу певного досвіду, знань, духовних цінностей, принципів і способів поведінки від старших молодшим:

А. репродуктивна.

Б. соціокультурна.

В. дозвіллева.

Г. економічна.

9. Сім'я створюється на підставі:

А. шлюбу.

Б. кровного споріднення.

В. усиновлення.

Г. всі відповіді вірні.

10. Функція сім'ї, що забезпечує передачу певного досвіду, знань, духовних цінностей, принципів і способів поведінки від старших молодшим:

А. репродуктивна.

Б. соціокультурна.

В. дозвіллева.

Г. економічна.

11. Розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям становить:

А. 3200 грн. в місяць на кожного працездатного члена сім'ї.

Б. такої допомоги немає.

В. різницю між прожитковим мінімумом для сім'ї та її середньомісячним сукупним доходом.

Г. немає вірної відповіді.

12. Проблеми, пов'язані із забезпеченням сім'ї житлом, з умовами проживання та ін. – це проблеми:

А. соціально-побутові.

Б. соціально-економічні.

В соціально-психологічні.

Г. проблеми сімейного виховання.

13. Проблеми шлюбно-сімейної адаптації, узгодження ролей, подружньої сумісності – це проблеми:

А. соціально-побутові.

Б. соціально-економічні.

В соціально-психологічні.

Г. проблеми сімейного виховання.

14. Формами державної допомоги сім'ям є:

А. матеріальна допомога.

Б. соціальне обслуговування.

В. переселення у країни з вищим достатком.

Г. відшкодування шкоди.

15. Багатодітна сім'я – це сім'я:

А. що має трьох і більше дітей.

Б. що має вісім дітей.

В. що має двох і більше дітей.

Г. немає вірної відповіді.

16. Функція сім'ї, що полягає в народженні дітей і продовженні людства

А. репродуктивна.

Б. соціокультурна.

В. дозвіллева.

Г. економічна.

Список рекомендованої літератури

1. Иванова В.Н. Социальные технологии в современном мире. – М.: 1996.
2. Павленок П.Д. Теория, история и методика социальной работы. – М.: Дашков и «К». – 2004.
3. Соціальна робота: технологічний аспект/ За ред. А.Й.Капської. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004.
4. Тюття Л.П., Иванова І.Б. Соціальна робота. – К.:ВМУРОЛ «Україна», 2004.
5. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 464с.
6. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту багатодітних сімей» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1343-17>
8. Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/896-2013-%D0%BF>
10. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
11. Закон України «Про охорону дитинства» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

12. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

13. Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3721-12>

14. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/875-12>

15. Закон України «Про психіатричну допомогу» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1489-14/para0240#o240>

16. Закон України «Про зайнятість населення» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

17. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>

18. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/796-12>

19. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

20. Богданов С. Соціальний захист інвалідів – К.: «основи», 2002

21. Діти «групи ризику»: психологічні, соціальні та правові аспекти. – К.: Київська міська державна адміністрація, 2001.

22. Закон України «Про загальний обов'язок і військову службу».

23. Краснова О.В., Лидера А.Г. Социальная психология старения. – М.: «Академия», 2002.

24. Лактионова Г.М. Социально-педагогическая работа с женской молодежью в крупном городе: теоретико-методические основы. – К.: Украина, 1998.
25. Синьов В.М., Кривуша В.І. Пенітенціарна педагогіка. – К.: 2000.
26. Сім'я в умовах становлення незалежної України. – К.: Держ. Ін.-т проблем сім'ї та молоді, 2004.
27. Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі./За ред. В.М. Синьова.- К.: Держ. Центр соц. служби для молоді, 2003.
28. Тарабукін Ю.О. Соціологія молоді. – К.:2001.
29. Плакся В.И. Безработица в рыночной экономике. – М.:1996. – 278с.